

Afgørelser – Reg. nr.: 07940.00

Fredningen vedrører: Kong Humbles Grav

Domme

Taksationskommissionen 10-07-2003

Naturklagenævnet 13-09-2002

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet 20-08-2001

Kendelser

Deklarationer

TAKSATIONSKOMMISSIONEN>

REG. NR. 7940.00

Taksationskommissionen
Haraldsgade 53
2100 København Ø

SCANNET

Skov- og Naturstyrelsen
Naturbeskyttelseskontoret
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Modtaget i
Skov- og Naturstyrelsen

11 JULI 2003

Sag nr. 343

Ref. Marlene Hjørtbjerg

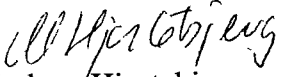
Fredning af Kong Humbles Grav, Fyns Amt

Den 10. juli 2003

Vedlagt fremsendes et eksemplar af Taksationskommissionens kendelse vedrørende Fredning af Kong Humbles Grav, Fyns Amt.

Søgsmål til prøvelse af Taksationskommissionens afgørelse kan anlægges efter bestemmelserne i § 88 i lov nr. 9 af 3. januar 1992 om naturbeskyttelse inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt.

Med venlig hilsen

Marlene Hjørtbjerg
Direkte telefon: 39 47 21 40
E-mail: mxh@sns.dk

Taksationskommissionen
Sekretariat
Haraldsgade 53
2100 København Ø

Tlf.: 39 47 20 00
Fax: 39 27 98 99

Skov- og Naturstyrelsen
J.nr. SN 2001 - 1211 / 7 - 0013
Akt. nr. 12 Bil.

Sag nr. 343

Fredning af Kong Humbles Grav

Kendelse

(Meddelt den 10 juli 2003)

Naturklagenævnets afgørelse af 13. september 2002 om erstatning i anledning af fredning af "Kong Humbles Grav" er påklaget til Taksationskommissionen af Knud Pihl, der ejer ejendommen matr.nr. 12 b Humble By, Humble, og matr.nr. 8 r Kædeby by, Humble, og af Helge Hvalsøe Hansen, der ejer matr.nr. 6 a Kædeby by, Humble.

Taksationskommissionen har den 27. maj 2003 afholdt mundtlig forhandling og besigtiget de pågældende ejendomme.

Helge Hvalsøe Hansen var mødt.

For Knud Pihl mødte Villy Pedersen, Horsens.

For Fyns Amt mødte sektionsleder Poul Damgaard.

Vedrørende matr.nr. 12 b Humble By, Humble. og 8 r Kædeby By, Humble tilhørende Knud Pihl har Naturklagenævnet fastsat erstatningen således:

165 m sti i 2 meters bredde svarende til 330 kvm a 12,50 kr.	4.200 kr.
Ulempeerstatning	20.000 kr.
Afståelse af langdysse med 2 m bræmme	3.000 kr.
I alt	27.200 kr.

Ejeren har påstået erstatning fastsat til 88.575 kr.

Beløbet fremkommer således:

130 m sti, 260 kvm. a 50 kr. pr. kvm.	13.000 kr.
Ulempe- og jagttabserstatning, henholdsvis 18.000 kr. og 25.000 kr.	43.000 kr.
Afståelse af langdysse 651,48 kvm. a 50 kr. pr. kvm.	32.575 kr.

Vedrørende matr.nr. 6 a Kædeby tilhørende Helge Hvalsøe Hansen har Naturklagenævnet fastsat erstatning således:

220 m sti i 2 meters bredde samt dige i 1,5 meters bredde, 770 kvm. a 12,50 kr. 9.700 kr.

Ejeren har endeligt påstået erstatningen fastsat til 26.950 kr., svarende til 35 kr. pr. kvm.

Villy Pedersen har påstået sig tilkendt 15.000 kr. for sin bistand til ejerne.

Poul Damgaard har oplyst, at landbrugsjord på Fyn for tiden normalt sælges for mellem 80.000 kr. og 120.000 kr. pr. ha.

Taksationskommissionens bemærkninger:

ad matr.nr. 12 b Humble by, Humble m.fl.

Efter de foreliggende oplysninger om prisen på landbrugsjord og de restriktioner med hensyn til dyrkning m.v., som langdyssen var pålagt inden fredningen, kan det ikke antages, at der ved afståelsen af langdyssen med 2 meters bræmme og arealet til sti er sket en værdiforringelse af ejendommen, der overstiger den af Naturklagenævnet tilkendte erstatning for arealafståelse. Der findes endvidere under hensyn til den betydelige fordel for ejeren ved, at den eksisterende sti over hans ejendom nedlægges, ikke grundlag for at forhøje den tilkendte erstatning for ulemperne ved anlæg af sti over ejendommen. Som følge heraf stadfæstes Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse.

ad matr.nr. 6 a Kædeby by, Humble.

Efter de foreliggende oplysninger om prisen på landbrugsjord, karakteren af det afståede areal, der kun delvist har været udnyttet som landbrugsjord og arealets placering i skellet, kan det ikke antages, at der ved afståelsen er sket en værdiforringelse, der overstiger den af Naturklagenævnet fastsatte erstatning på 9.700 kr. Naturklagenævnets erstatningsfastsættelse stadfæstes derfor.

Der findes ikke grundlag for at tilkende ejerne godtgørelse for udgift til sagkyndig bistand.

Herefter bestemmes:

Der fastsættes følgende erstatningsbeløb til nedennævnte ejere:

Knud Pihl	27.200 kr.
Helge Hvalsøe Hansen	9.700 kr.

Erstatningsbeløbene forrentes som bestemt i Naturklagenævnets afgørelse af 13. september 2002.

Der tillægges ikke ejerne godtgørelse for sagkyndig bistand.

B. Vollmond

Ernst Greve

Carl Martin Christensen

NATURKLAGENÆVNET >

Naturklagenævnets afgørelse
Af 13. september 2002
om fredning af Kong Humbles Grav i Sydlangeland Kommune
(sag nr. 97-111/420-0005).

Fredningsnævnet for Fyns Amt har den 20. august 2001 truffet afgørelse om fredning af "Kong Humbles Grav".

Fredningssagen er rejst den 6. oktober 1998 af Fyns Amt. Der er foretaget offentlig bekendtgørelse af sagens rejsning den 14. januar 1999.

Kong Humbles Grav er en 48,5 m lang og ca. 8 m bred langdysser beliggende på privatejet ejendom - matr.nr. 12b, Humble By, Humble (Tingbjerggård). Langdyssen blev fredet den 28. juni 1910 ved en tinglyst overenskomst mellem den daværende ejer af ejendommen og Nationalmuseet.

Formålet med nærværende fredning er dels at forbedre adgangsforholdene til langdyssen ved anlæg af en parkeringsplads og en ny sti, dels at sikre pleje af dyssen.

Baggrunden for fredningen.

Ved den ovennævnte fredningsdeklaration fra 1910 forpligtede den daværende ejer og efterfølgende ejere og brugere af ejendommen Tingbjerggård sig til at frede og værne om langdyssen, således at den ingensinde beskadiges ved "gravning, pløjning, bortførsel eller tilførsel af sten eller på nogen anden måde."

Deklarationen omfatter selve langdyssen og en bræmme på 1,5 m uden om dyssen regnet fra randstenene.

Ifølge deklARATIONEN har besøgende adgang til at bese langdyssen ad den dertil førende sti, der forløber fra kommunevejen Brandbyvej mod nord gennem Tingbjerggårds gårdsplads til langdyssen. Stien er ca. 500 m lang. Parkeringspladsen ved Humble Kirke, ca. 250 m fra stien, anvendes af de besøgende, der kommer for at se dyssen.

Kong Humbles grav hører til amtets mest kendte fortidsminder, men formentlig et af dem, der er sværest at finde.

På den baggrund og på grund af en stærk stigning i antallet af besøgende samt de uhensigtsmæssige parkerings- og adgangsforhold - både for ejeren af Tingbjerggård og for publikum (på grund af stiens længde) - rejste Fyns Amt i 1990 fredningssag for at forbedre adgangsforholdene.

Fredningsnævnet for Fyns Amts sydlige Fredningskreds afsagde den 15. januar 1992 kendelse om fredning af langdyssen. I kendelsen blev der udlagt et parkeringsareal ved landevejen Rudkøbing-Ristinge, hvorfra en ny knap 300 m lang sti blev ført mod øst over matr.nr. 8r, Kædeby By, Humble og matr.nr. 12b, Humble By, Humble til langdyssen. Langdyssen samt en bræmme på 5 m fra randstenene samt parkerings- og stiarealerne skulle ifølge fredningen afstås til amtet.

Overfredningsnævnet ophævede den 6. maj 1993 - efter klage fra de to berørte lodsejere - kendelsen. Nævnet lagde i afgørelsen vægt på, at amtet, efter ikrafttræden af naturbeskyttelsesloven den 1. juli 1992, uden ejers samtykke kan foretage pleje af et privatejet fortidsminde og at der ifølge naturbeskyttelseslovens § 13 ikke må foretages jordbehandling, gødes eller plantes nærmere end 2 m fra et fortidsminde.

Ifølge nævnet kunne hensynet til at beskytte og pleje langdyssen således ikke begrunde fastsættelse af særlige fredningsbestemmelser herom, endsiqe afståelse til amtet.

Overfredningsnævnet bemærkede, at den eksisterende adgangsvej til langdyssen ikke er den bedste, og at de ændrede adgangsforhold som fastsat i fredningsnævnets kendelse ville være bedre. Efter nævnets opfattelse ville anlæg af en omfartsvej øst for Humle By imidlertid muliggøre en optimal løsning. Da en sådan løsning efter de foreliggende oplysninger var i sigte inden for en overskuelig årrække kunne nævnet ikke tiltræde, at der "nu ved en fredningsafgørelse foreskrives anlæg af en større parkeringsplads ved den nuværende landevej og af en for de pågældende ejere generende sti fra parkeringspladsen til langdyssen."

Amtet anmodede den 30. april 1998 Naturklagenævnet om at genoptage sagen, dels fordi ejeren af fortidsmindet modsatte sig, at amtet foretog pleje og hindrede offentlighedens adgang til langdyssen, bl.a. ved op-sætning af et skilt ved indkørselsvejen med "lukket vej", og dels fordi amtet forventede, at der ville gå lang tid før en eventuel omfartsvej øst for Humble ville blive etableret.

Naturklagenævnet afviste den 28. august 1998 anmodningen bl.a. med den begrundelse, at selv om der skulle være fremkommet nye oplysninger i sagen, fandtes tidsrummet fra Overfredningsnævnets afgørelse til anmodningen om genoptagelse at være af en sådan længde, at det alene af den grund ville være yderst betænkeligt at genoptage sagen.

Naturklagenævnet bemærkede, at amtet kunne rejse en ny fredningssag, hvor spørgsmålet om bl.a. adgangsforholdene til fortidsmindet kunne søges afklaret.

Fyns Amt har herefter rejst nærværende fredningssag med henblik på at forbedre adgangsforholdene til langdyssen og muliggøre pleje.

Forholdet til planlægningen og de generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven.

Fredningsområdet ligger i det åbne land i et område uden særlige beskyttelsesinteresser i henhold til Fyns Amts Regionplan 2001-2013.

Langdyssen er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 12 - fredet fortidsminde med forbud mod tilstandsændringer. På fortidsmindet og inden for en afstand af 2 m fra dette må der i henhold til lovens § 13 ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes.

I henhold til § 2 i bekendtgørelse nr. 837 af 4. september 2000 om pleje af fredede arealer og fortidsminder samt om tilsyn, har amtsrådet ret til at pleje privatejede fortidsminder.

Fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet har i den trufne afgørelse fastsat bestemmelser dels om etablering af en parkeringsplads på et kommunalt ejet areal nord for langdyssen og dels om etablering af en sti fra parkeringspladsen mod syd til langdyssen.

Såvel stiarealerne som langdyssen incl. en 2 m bræmme fra randstenene skal ifølge fredningen afstås til Fyns Amt.

Besigtigelse.

Naturklagenævnet har den 24. april 2002 foretaget besigtigelse og afholdt offentligt tilgængeligt møde med sagens parter og andre interesserede.

Naturklagenævnets afgørelse.

I sagens behandling har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet bestemmer enstemmigt:

at fredningen bør gennemføres og

at der anlægges en parkeringsplads, som bestemt af fredningsnævnet, samt en ny sti fra parkeringspladsen mod syd til langdyssen, som vist på fredningskortet, med en lidt ændret linieføring i forhold til fredningsnævnets afgørelse.

Idet fredningsnævnets afgørelse af 20. august 2001 ophæves, fastsættes følgende fredningsbestemmelser for fredningsområdet, som er vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter de på vedhæftede matrikelfortegnelse anførte ejendomme.

Fredningsbestemmelser.

§ 1. Fredningens formål.

Fredningen har til formål at forbedre adgangsforholdene til langdyssen "Kong Humbles Grav" ved etablering af en parkeringsplads og ny stiforbindelse samt at sikre, at amtet kan foretage pleje af langdyssen.

§ 2. Offentlighedens adgang.

Der etableres en ny parkeringsplads på en del af den kommunalt ejede ejendom matr.nr. 10aa, Kædeby By, Humble, som vist på fredningskortet. Der må i tilknytning hertil etableres publikumsfaciliteter, såsom skilte, korttavler, enkelte borde og bænke samt affaldsbeholdere. Der må ikke opstilles boder og lignende.

Fra parkeringspladsen etableres en sti til langdyssen i maks. 2 m's bredde på ejendommene matr.nr. 6a og 8r, Kædeby By, Humble samt matr.nr. 12 b, Humble By, Humble, som vist på fredningskortet. Stien markeres med sædvanlige pæle (stiafmærkningspæle).

Sydlangeland Kommune forestår anlæggelse og vedligeholdelse af parkeringspladsen og publikumsfaciliteter i tilknytning hertil.

Fyns Amt forestår etablering og vedligeholdelse af stien samt eventuelle kortborde mv. i tilknytning hertil.

§ 3. Pleje.

Amtet er plejemyndighed og har ret til at udføre pleje indenfor det fredede område. Plejen sker på baggrund af en plejeplan, der udarbejdes efter forudgående høring af Kulturarvsstyrelsen. Der kan som led i plejen f.eks. ske fjernelse af bevoksning, og foretages høslæt og lignende.

§ 4. Arealafståelse.

Som led i fredningen afstås til Fyns Amt et 752 m² stort areal på matr.nr. 6a, Kædeby By, Humble, et 60 m² stort areal på matr.nr. 8r, Kædeby By, Humble og et 270 m² stort areal på matr.nr. 12 b, Humble By, Humble til anlæg af sti.

Langdyssen og en bræmme på 2 m fra randstenene på matr.nr. 12b, Humble By, Humble - i alt 651,48 m² - afstås ligeledes til Fyns Amt.

Det påhviler Fyns Amt at sørge for udstykningen og afholde de udgifter, der er forbundet hermed, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 3.

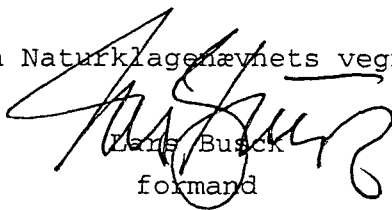
§ 5 Dispensation.

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, når det ansøgte ikke er i strid med fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50.

§ 6. Ophævelse af ældre fredninger.

Fredningsdeklaration af 28. juni 1910 for så vidt angår matr.nr. 12 b, Humble By, Humble, ophæves.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck
formand

Fortegnelse

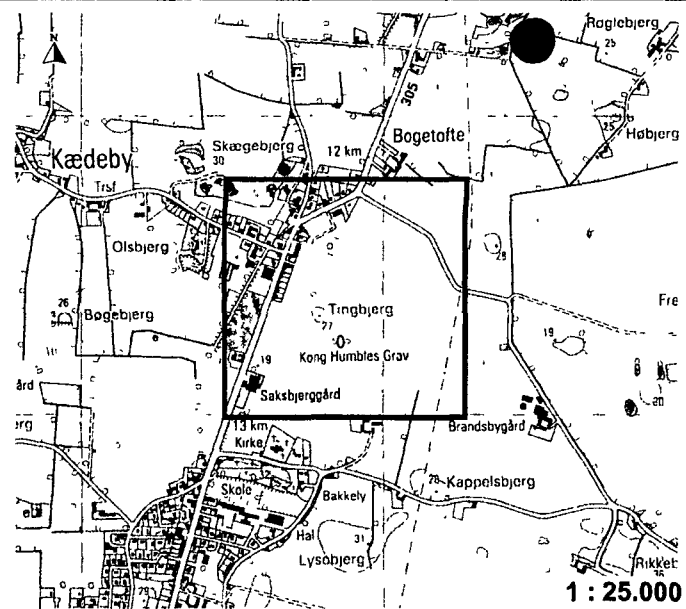
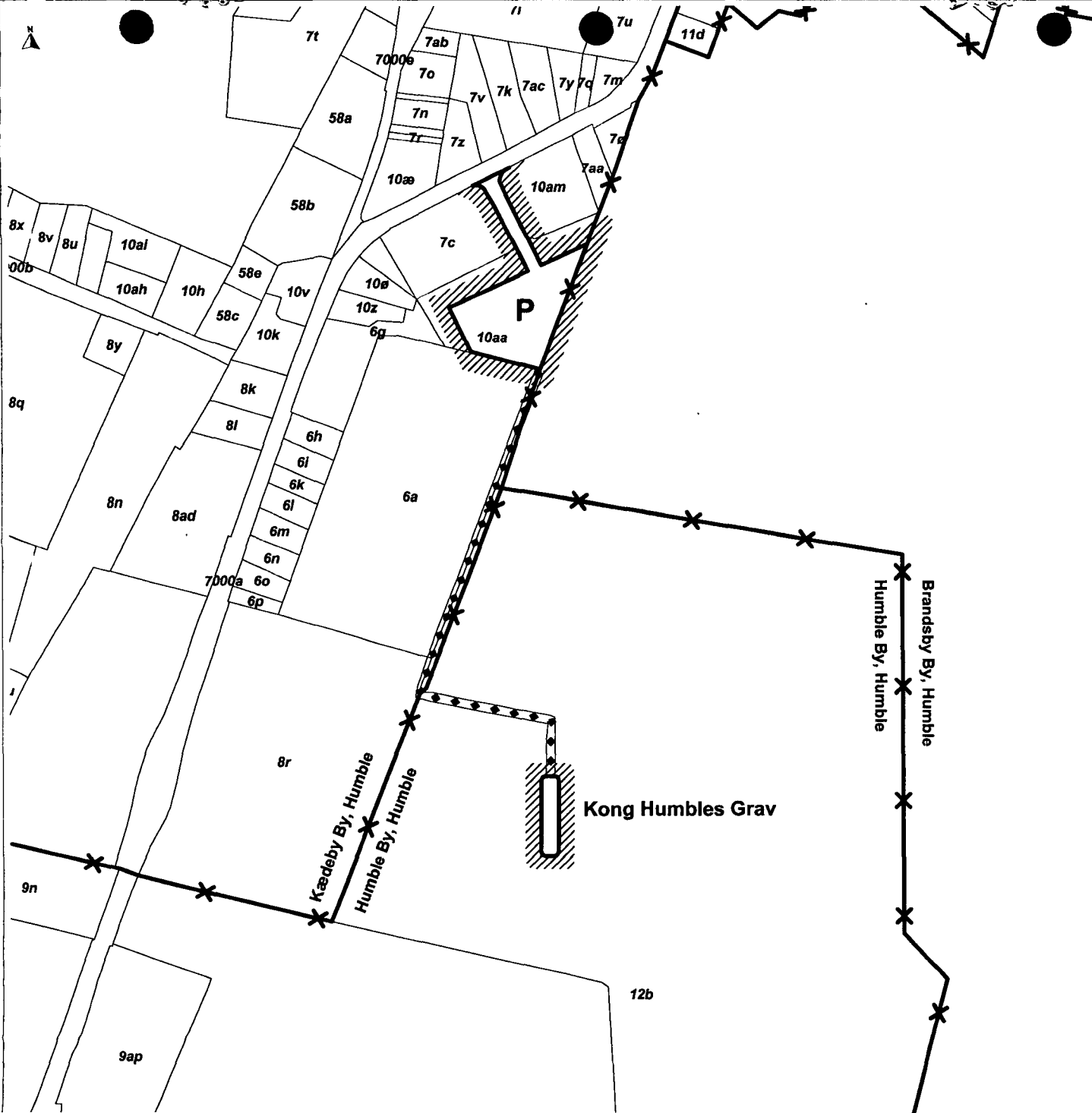
over ejendomme, der helt eller delvist er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 13. september 2002 om fredning af "Kong Humbles Grav" i Sydlangeland Kommune, Fyn Amt (j.nr. 97-111/420-0005)

Kædeby By, Humble:

Matr.nr. 6a, 8r og 10aa.

Humble By, Humble:

Matr.nr. 12b

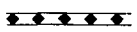

Udrevet af Fyns Amt. Grundmateriale KMS copyright

Fredningskort
 Naturklagenævnets fredningsafgørelse af september 2002 i sag nr. 97-111/420-0005.

Kong Humbles Grav, parkeringsplads og stiadgang

Del af: Kædeby By, Humble og Humble By, Humble

- Fredningsgrænse
- Offentlig sti
- Parkering
- Ejerlavsgænse

Udfærdiget på kopi af Matr. kort ajouført maj 2002

Naturklagenævnets afgørelse**Af 13. september 2002****om erstatning i anledning af fredning "Kong Humbles Grav" i Sydlangeland Kommune, Fyns Amt.****(sag nr. 97-111/420-0005).**

Fredningsnævnet for Fyns Amt har den 20. august 2001 truffet afgørelse om erstatning i anledning af den samtidig besluttede fredning af "Kong Humbles Grav".

Fredningsnævnet har tilkendt erstatning på i alt 43.500 kr. til to private lodsejere for afståelse af del af deres ejendomme.

Fredningsnævnets afgørelse om erstatning er påklaget til Naturklagenævnet af Skov- og Naturstyrelsen og af Villy Pedersen på egne vegne og på vegne af de berørte lodsejere.

Fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet har tilkendt erstatning efter følgende takster:

- afståelse af areal til nyanlæg af sti er erstattet med 35 kr. pr. m²,
og
- afståelse af langdyssen inkl. en 2 m bræmme fra randstenene er erstattet med 15 kr. pr. m²

Der er endvidere tilkendt Knud Pihl ulempeerstatning på 10.000 kr. på grund af driftsulemper ved afståelse af areal til sti over hans ejendom fratrukket fordelen ved, at den hidtidige sti over ejendommen, nedlægges.

Fredningsnævnet har ved erstatningsberegningen lagt vægt på, at langdyssen er omfattet af en fredningsdeklaration fra 1910 og af fortidsmindebestemmelserne i naturbeskyttelseslovens §§ 12 og 13.

Fredningsnævnet har herefter tilkendt følgende erstatninger:

Ejeren af matr.nr. 6a, Kædeby By, Humble (Helge Hvalsøe Hansen):

220 m sti i 2 m's bredde á 35 kr. incl. ulempeerstatning 15.400 kr.

Ejeren af matr.nr. 12b, Humble By, Humble (Knud Pihl):

130 m sti i 2 m's bredde á 35 kr. 9.100 kr.

Ulempeerstatning 10.000 kr.

Afståelse af langdyssen med
2 meter bræmme - ca. 600 m² á 15 kr. 9.000 kr.

I alt 28.100 kr.

Klager.

Skov- og Naturstyrelsen har gjort gældende, at den tilkendte erstatning efter styrelsens opfattelse er urealistisk høj og baseret på en fejlagtig og anden beregningsmetode end den af fredningsnævn og Naturklagenævn sædvanligt anvendte. Afgørelsen vil således kunne danne uheldig præcedens ved fremtidige erstatningsafgørelser.

Den tilkendte erstatning på 35 kr. pr. m² sti svarer til 350.000 kr. pr. ha. og da stien anlægges i en bredde af 2 m bliver erstatningen pr. løbende meter sti hermed 70 kr. Herudover er der tilkendt ejeren af matr.nr. 12b en ulempeerstatning på 10.000 kr.

Styrelsen har henvist til Naturklagenævnets erstatningsafgørelse af 1. maj 2000 i forbindelse med fredning af Gjerrildstien i Århus Amt, hvor Naturklagenævnet tilkendte en erstatning på 20 kr. pr. løbende meter for nyudlagte stiarealer i 3 meters bredde svarende til 66.666 kr. pr. ha. Den af fredningsnævnet tilkendte erstatning for anlæg af sti i nærværende sag er således mere end fem gange så høj.

Efter styrelsens opfattelse er også den tilkendte erstatning på 15 kr. pr. m² (svarende til 150.000 kr. pr. ha) for afståelse af selve fortidsmindet med 2 meter bræmme urealistisk høj under hensyntagen til, at fortidsmindet med bræmmen ikke har kunnet udnyttes landbrugsmæssigt. En erstatning i denne størrelsesorden tilkendes ikke engang for almindelig landbrugsjord af god bonitet. Ifølge styrelsen bør erstatningen snarere svare til erstatningen i Naturklagenævnets afgørelse om Gjerrildstien, hvor der tilkendtes en erstatning på 1.500 kr. pr. ha for skræntarealer.

Villy Pedersen har påstået erstatningen forhøjet således, at afståelse af langdyssen inkl. en 2 m bræmme samt areal til stianlæg erstattes med 50 kr. pr. m².

Villy Pedersen har endvidere gjort gældende, at lodsejerne bør tilkendes en ulempe- og jagterstatning, henholdsvis 43.000 kr. til Knud Pihl og 8.500 kr. til Helge Hvalsø Hansen.

Naturklagenævnets afgørelse.

I sagens behandling har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer. Lars Busck (formand), Ole Pilgaard Andersen, Marie-Louise Andreasen, Peter Christensen, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Jens Steffensen, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet skal udtale:

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato tiltrådt, at Kong Humbles Grav fredes efter naturbeskyttelseslovens kapitel 6, dog med mindre ændringer af de fredningsbestemmelser, som fredningsnævnet har fastsat, herunder et lidt ændret stiforløb fra parkeringspladsen til langdyssen.

Erstatningen i anledningen af fredningen fastsættes til et beløb, der modsvarer nedgangen i de enkelte ejendommers handelsværdi, der skyldes de ved fredningen pålagte begrænsninger i rådigheden, jf. naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1.

Nævnet finder, at erstatningen for afståelse af areal til stianlæg skal tage udgangspunkt i prisen på landbrugsjord i området. Erstatningen beregnes herefter på grundlag af en ha pris på 125.000 kr.

Afståelse af langdyssen inkl. 2 m bræmmen erstattes med 3.000 kr. Der er herved lagt vægt på, at langdyssen er et fredet fortidsminde, jf.

naturbeskyttelseslovens § 12 og at der i henhold til lovens § 13 ikke må foretages jordbehandling, gødes eller plantes på fortidsmindet og inden for en afstand af 2 m fra dette.

Knud Pihl tilkendes en ulempeerstatning på 20.000 kr. på grund af dårlig arrondering af landbrugsjorden efter afståelse af areal til anlæg af sti over hans ejendom. Det er indgået i beregningen af erstatningen, at den eksisterende trampesti over Knud Pihls ejendom nedlægges.

Idet fredningsnævnets erstatningsafgørelse ophæves, fastsættes erstatningerne efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, herefter således, idet de beregnede erstatninger oprundes til hele hundrede:

Sydlangeland Kommune - del af matr. nr. 10aa, Kædeby By, Humble:

Ejendommen er offentlig ejet, og der tillægges ikke erstatning.

Helge Hvalsøe Hansen - del af matr.nr. 6a, Kædeby by, Humble:

Afståelse af 770 m² á 12,5 kr.

(220 m sti i 2 m's bredde samt dige i 1.5 m's bredde) 9.700 kr.

Knud Pihl - del af matr.nr. 8r, Kædeby By, Humble og del af matr. nr. 12b, Humble By, Humble:

Afståelse af 330 m² á 12,5 kr.

(165 m sti i 2 m's bredde) 4.200 kr.

Afståelse af langdyssen med

2 meter bræmme 3.000 kr.

Ulempeerstatning 20.000 kr.

I alt 27.200 kr.

Erstatningen for fredningen af Kong Humbles Grav udgør herefter i alt 36.900 kr.

De tilkendte erstatningsbeløb forrentes efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 3, fra den 20. august 2001 og indtil udbetaling sker med en årlig rente svarende til Danmarks Nationalbanks diskonto.

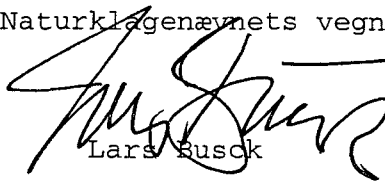
Af den samlede erstatning på 36.900 kr. med tillæg af renter udreder Miljøministeriet 75 % og Fyns Amt 25 %, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3.

Naturklagenævnets afgørelse om erstatningsspørgsmål kan efter naturbeskyttelseslovens § 45 påklages til Taksationskommissionen af de ejere, der har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til Naturklagenævnet, eller for hvis vedkommende Naturklagenævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan endvidere påklages til Taksationskommissionen af Skov- og Naturstyrelsen og Fyns Amt.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, Naturklagenævnets afgørelse er meddelt de klageberettigede.

Klage indgives skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 1360 København K.

På Naturklagenævnets vegne

Lars Busck

Formand

FREDNINGSNÆVNET>

SCANNET

**Fredning af
"Kong Humbles Grav"**

Fredningsnævnets afgørelse af 20. august 2001

samt fredningsnævnets erstatningsafgørelse af 20. august 2001

J.nr. 51/2001 1211/78-001

21 AUG. 2001

Akt. nr. 18

Frs. 54/1998

Afgørelse

i sagen om genoptagelse af fredningen af "Kong Humbles Grav"

i Sydlangeland kommune

Den 19. maj 1910 underskrev den daværende ejer af ejendommen matr. nr. 12-b Humble by, Humble, en fredningsoverenskomst, hvorefter den på ejendommen beliggende langdyssse - "Kong Humbles Grav" - blev fredet, således at ejeren og efterfølgende ejere og brugere af ejendommen forpligtede sig til at frede og værne om langdyssen, således at langdyssen ingensinde beskadiges ved gravning, pløjning, bortførsel eller tilførsel af sten eller på anden måde.

I henhold til fredningsoverenskomsten skulle besøgende have adgang til at bese langdyssen ad den dertil førende sti.

Fredningen omfattede selve langdyssen og en bræmme på 1,5 meter uden om langdyssen, hvor der ikke måtte foretages jordarbejder med spade, skovl eller andre redskaber. 1,5 meters grænsen skulle udmåles fra randstenene.

Den 15. januar 1992 (fredningssag 134/1989) afsagde Fredningsnævnet for Fyns Amts sydlige Fredningskreds kendelse om fredning af langdyssen. Kendelsen bestemte, at der skulle anlægges en ny sti og parkeringsplads, og at det fredede areal skulle afstås til Fyns Amt.

Overfredningsnævnet ophævede afgørelsen den 6. maj 1993, idet Overfredningsnævnet bl.a. udtalte:

"

Den eksisterende adgang for offentligheden til at bese langdyssen er ikke den bedste. De ændrede adgangsforhold som følge af fredningsnævnets kendelse må allerede som følge af den væsentlig kortere gangafstand fra parkeringspladsen anses for bedre, men anlæg af en omfartsvej øst om Humble by vil muliggøre en optimal løsning. En sådan løsning er efter de foreliggende oplysninger i sigte inden for en overskuelig årrække. Overfredningsnævnet kan derfor ikke tiltræde, at der nu ved en fredningsafgørelse foreskrives anlæg af en større parkeringsplads ved den nuværende landevej og af en for de pågældende ejeren generende sti fra parkeringspladsen til langdyssen.

..... "

Ved skrivelse af 30. april 1998 til Naturklagenævnet anmodede Fyns Amt herefter nævnet om at genoptage fredningssagen.

Naturklagenævnet afviste ved afgørelse af 28. august 1998 at genoptage sagen og bemærkede bl.a., at selv om der skulle være fremkommet nye oplysninger i sagen, medførte tidsrummet fra Overfredningsnævnets afgørelse til anmodningen om genoptagelse at være af en sådan længde, at det alene af den grund vil være yderst betænkeligt at genoptage sagen. Endvidere bemærkede Naturklagenævnet, at Fyns Amt havde mulighed for at rejse en ny fredningssag, hvor spørgsmålet om bl.a. adgangsforholdene til fortidsmindet kunne søges afklaret.

Fyns Amt har herefter ved skrivelse af 6. oktober 1998 rejst fredningssag med det formål at forbedre adgangsforholdene til langdyssen "Kong Humbles Grav" ved at tilvejebringe parkeringsareal og ny stiadgang samt sikre mulighed for, at der kan udføres pleje på "Kong Humbles Grav".

Sagens rejsning har været bekendtgjort i Statstidende den 15. januar 1999, i Fyns Amts Avis den 14. januar 1999, i Fyens Stiftstidende den 16. januar 1999 og i Øboen uge 3 1999.

Fredningsnævnet har afholdt to offentlige, ligeledes i Statstidende og lokale aviser annoncerede møder henholdsvis den 11. maj 2000 og 28. februar 2001.

På mødet den 11. maj 2000 drøftedes en ændring af Fyns Amts oprindelige fredningsforslag med hensyn til stiadgang og parkeringspladsens placering. Mødet mandede ud i, at fredningsnævnet anmodede sagsrejsnerne om at overveje en ændret placering af parkeringsplads og sti.

Fyns Amt meddelte som sagsrejsner herefter, at fredningsnævnets ændringsforslag kunne tiltrædes, og dette forslag har herefter været genstand for drøftelse med de respektive myndigheder og lodsejerne på et nyt, offentligt møde.

Det endelige forslag går ud på, at det fredede areal, der - udover parkeringspladsen -

udgør ca. 1.350 m², ved fredning afstås til Fyns Amt med henblik på at tilvejebringe stiadgang til langdyssen samt sikre muligheden for pleje. Da parkeringsanlægget vil blive placeret på et af kommunen ejet areal, skal dette areal ikke afstås til Fyns Amt.

Efter forslaget placeres der på det kommunale areal nord for fortidsmindet en parkeringsplads, og herfra etableres en sti på 2 meters bredde på ejendommen matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, op ad skellet til matr. nr. 12-b Humble by, Humble, og i hjørnet mod syd mellem matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble og 12-b Humble by, Humble, en sti på 2 meters bredde direkte over til "Kong Humbles Grav".

Stilængden på matr. nr. 6-a er 220 meter og på matr. nr. 12-b 130 meter.

Fyns Amt har til støtte for forslaget bl.a. anført, at "Kong Humbles Grav" er blandt amtets mest kendte fortidsminder, men formentlig et af dem, der er sværest at finde. Gennem en årrække har adgangsforholdene til langdyssen givet anledning til problemer. Turiststrømmen har gennem de senere årtier været stærkt stigende, og det må anses for givet, at stigningen i antallet af besøgende vil fortsætte i de kommende år, og da de eksisterende parkerings- og adgangsforhold allerede ved den nuværende besøgmængde må anses for uhensigtsmæssig både for publikum og for ejeren af matr. nr. 12-b Humble by, Humble, findes det hensigtsmæssigt at søge en anden løsning på adgangs- og parkeringsforholdene.

Under sagen har ejeren af matr. nr. 12-b Humble by, Humble, protesteret mod, at fredningen gennemføres og har henvist til, at han fastholder, at den tidligere fredning blot skal vedblive med at være gældende, og han ønsker udbetalt erstatning i form af betaling for hver besøgende, som skal gå igennem hans gård og over hans mark for at komme ud til langdyssen.

Ejeren af matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, har protesteret mod stiføringen, men har ikke yderligere uddybet sin protest ud over, at han har henvist til, at han finder, at stien burde flyttes over på naboejendommen.

Fyns Amt har udtalt, at det nu sidst fremsatte fredningsforslag er det bedste forslag, fordi det er mindre indgribende i landskabet, dels langt billigere, og endvidere er der

bedre oversigtsforhold ved udkørsel fra parkeringspladsen. Den eneste ulempe er, at der bliver lidt længere til "Kong Humbles Grav" fra parkeringspladsen.

Fyns Amt har videre udtalt, at den i Overfredningsnævnets kendelse omtalte omfartsvej ligger hen i en uvis fremtid. Det er usikkert, om der overhovedet kommer nogen omfartsvej. Der er i øjeblikket ingen aktualitet i planerne, og disse er blevet endnu mere uaktuelle på grund af Bagenkop-Kiel færgens lukning.

Sydlangeland kommunes repræsentant, Fyns Statskovdistrikts repræsentant og Danmarks Naturfredningsforenings repræsentant har alle anbefalet det nu fremsatte fredningsforslag.

Under mødet har Villy Pedersen på vegne ejerne udtalt, at adgangen til "Kong Humbles Grav" skal laves, så den bliver til mindst mulig gene for lodsejerne og mod, at der ydes en rimelig erstatning.

Endvidere har Villy Pedersen været uforstående over for, at fredningsbræmmen ved graven skulle være 5 meter.

Fyns Amts repræsentant har hertil udtalt, at man ikke har indvendinger mod, at fredningsgrænsen rykkes, så der alene bliver en 2 meter bred bræmme. De 2 meter skal i givet fald regnes fra randstenene.

Vedrørende erstatningsspørgsmålet har de to lodsejere samstemmende udtalt, at der minimum må være tale om en erstatning på 35 kr. pr. m².

Fredningsnævnes afgørelse:

Fredningsnævnet kan tiltræde, at den nuværende adgangssti gennem ejeren af matr. nr. 12-b's gård og videre ud over marken ikke er hensigtsmæssig og ikke har fungeret tilfredsstillende, hverken for besøgende eller for ejeren af matr. nr. 12-b Humble by, Humble.

Fredningsnævnet finder herefter, at der er grundlag for at anlægge en ny stiføring til "Kong Humbles Grav" og anlægge en parkeringsplads som foreslået af sagsrejerne.

Fredningsnævnet finder, at en ændring af adgangsvejen til "Kong Humbles Grav", således at der etableres et parkeringsareal nord for "Kong Humbles Grav" på den af kommunen ejede grund og herefter en stiadgang på matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, i skellet op mod matr. nr. 12-b Humble by, Humble, og i hjørnet mellem de to matr. nr. herefter en stiadgang over matr. nr. 12-b Humble by, Humble, til "Kong Humbles Grav", er den bedste og mest hensigtsmæssige løsning for både besøgende og ejerne. Fredningsnævnet tager derfor begæringen om ændringen af fredningen til følge, således som det fremgår af det endelige fredningsforslag.

Til gennemførelse af forslaget bestemmer fredningsnævnet:

Der etableres en parkeringsplads på det af kommunen ejede areal nord for fortidsmindet.

Fra parkeringspladsen etableres en 2 meter bred sti på ejendommen matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, op ad skellet til matr. nr. 12-b Humble by, Humble, og i hjørnet mod syd mellem matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, og 12-b Humble by, Humble, etableres en sti på ligeledes 2 meters bredde direkte over til "Kong Humbles Grav".

Der henvises til vedhæftede kort.

De udlagte stiarealer på matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, i alt 440 m², og på matr. nr. 12-b Humble by, Humble, i alt 260 m², og "Kong Humbles Grav" samt en bræmme på 2 meter uden for randstenene, i alt 651,48 m², afstås til Fyns Amt.

Det påhviler Fyns Amt, som arealet afstås til, at sørge for udstykning eller arealoverførsel og afholde de udgifter, der er forbundet hermed, jf. naturbeskyttelseslovens § 41, stk. 3.

Der meddeles Fyns Amt adgang via stisystemet til at udføre pleje på "Kong Humbles Grav".

De udlagte stier skal ikke hegnes, men blot markeres i landskabet med sædvanlige træpæle (stiafmærkningspæle).

Til ejeren af matr. nr. 6-a Kædeby by, Humble, ydes en erstatning for stiarealet $220 \times 2 = 440 \text{ m}^2$ á 35 kr. incl. ulempeerstatning, i alt 15.400 kr.

Til ejeren af matr. nr. 12-b Humble by, Humble, ydes der en erstatning på 28.100 kr. incl. ulempeerstatning. Beløbet fremkommer således:

Ulempeerstatning på grund af driftsulemper ved anlæggelse af stien over marken, fratrukket fordelingen ved at den tidligere sti bliver fjernet - skønsmæssigt	10.000 kr.
Erstatning for sti - $130 \times 2 \text{ m} = 260 \text{ m}^2$ á 35 kr.	9.100 kr.
Erstatning for afståelse af "Kong Humbles Grav" med 2 meter bræmme - ca. 600 m^2 á 15 kr.	<u>9.000 kr.</u>
I alt	28.100 kr.

Erstatningsbeløbene forrentes fra nærværende afgørelses dato, og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto.

Det bemærkes, at ved erstatningens udregning er der lagt vægt på, at fortidsmindet i forvejen er omfattet af en fredning og endvidere omfattet af fortidsmindebestemmelserne.

Fredningsnævnets afgørelse er enstemmig.

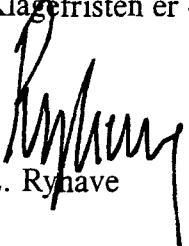
Nærværende afgørelse bekendtgøres i Statstidende og lokale aviser, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 2.

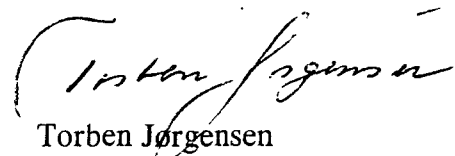
Fredningsnævnet sørger for afgørelsens tinglysning, jf. naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 3.

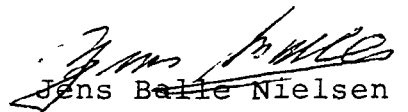
Fredningsnævnets afgørelse af både fredningens indhold samt erstatningen kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, indbringes for Naturklagenævnet af lodsejerne og de i naturbeskyttelseslovens 43, stk. 2, nævnte klageberettigede. Klagen indgives i

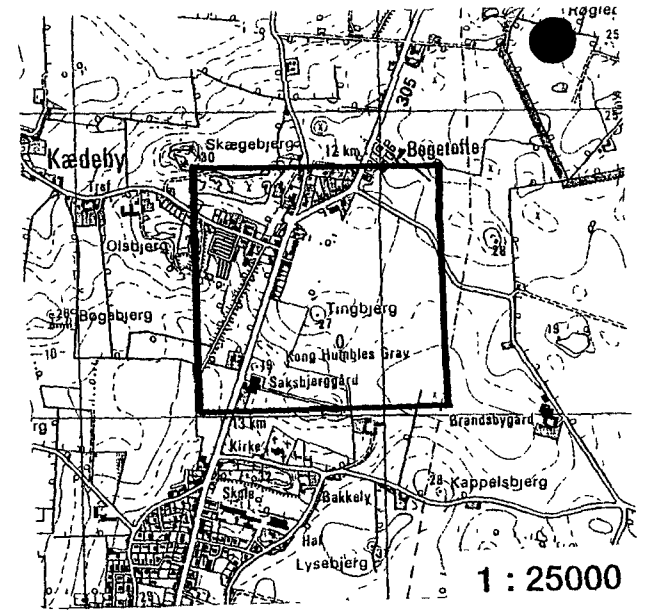
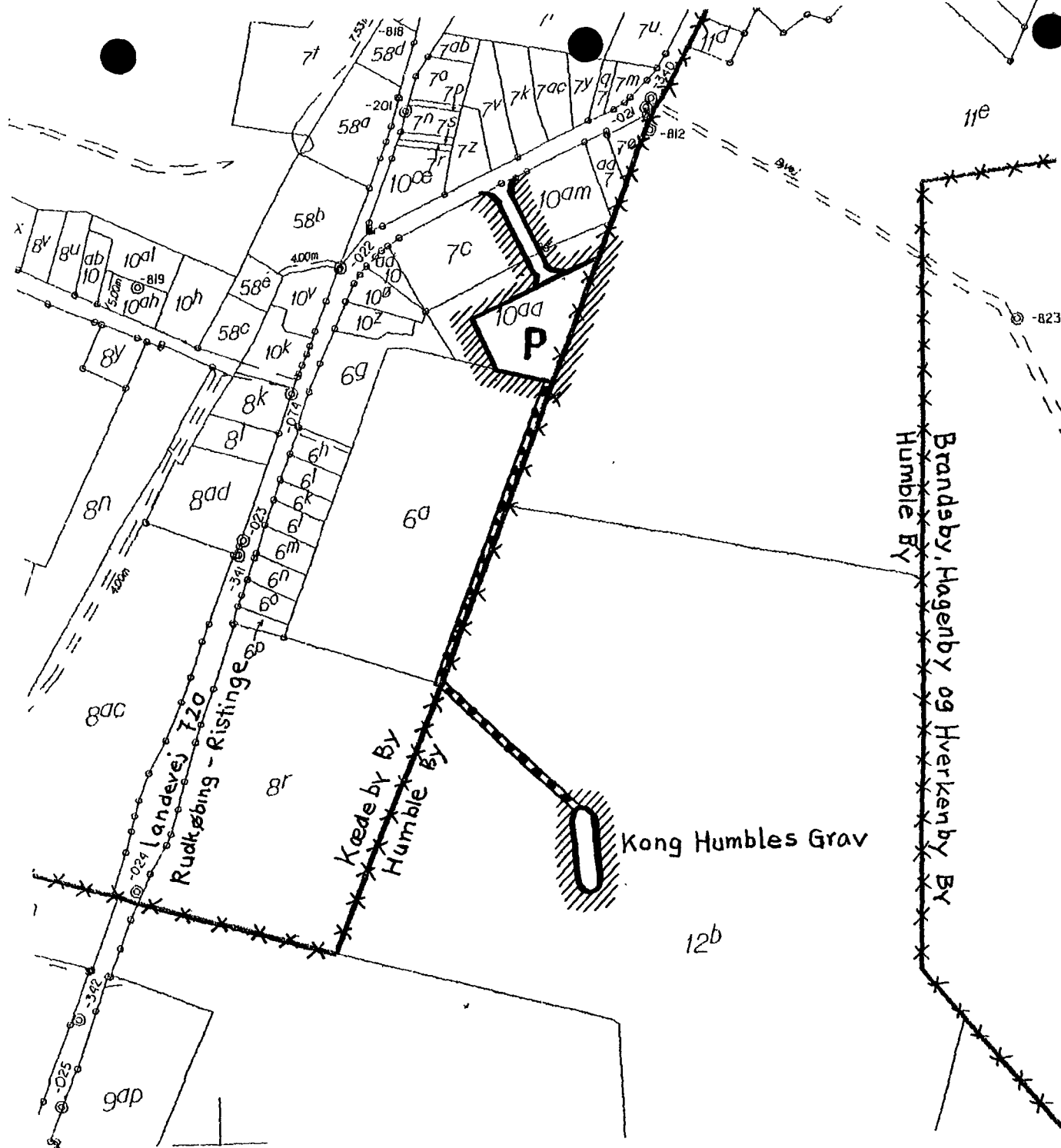
medfør af naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 4, skriftligt til Naturklagenævnet, Frederiksberggade 15, 1360 København K.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den klageberettigede.

L. Rynave

Torben Jørgensen

Jens Balle Nielsen

Udgivet af Fyns Amt. Grundmateriale KMS copyright

Kong Humbles Grav, parkeringsplads og stiadgang.

Del af: Kædeby By, Humble og Humble By, Humble

 Fredningsgrænse

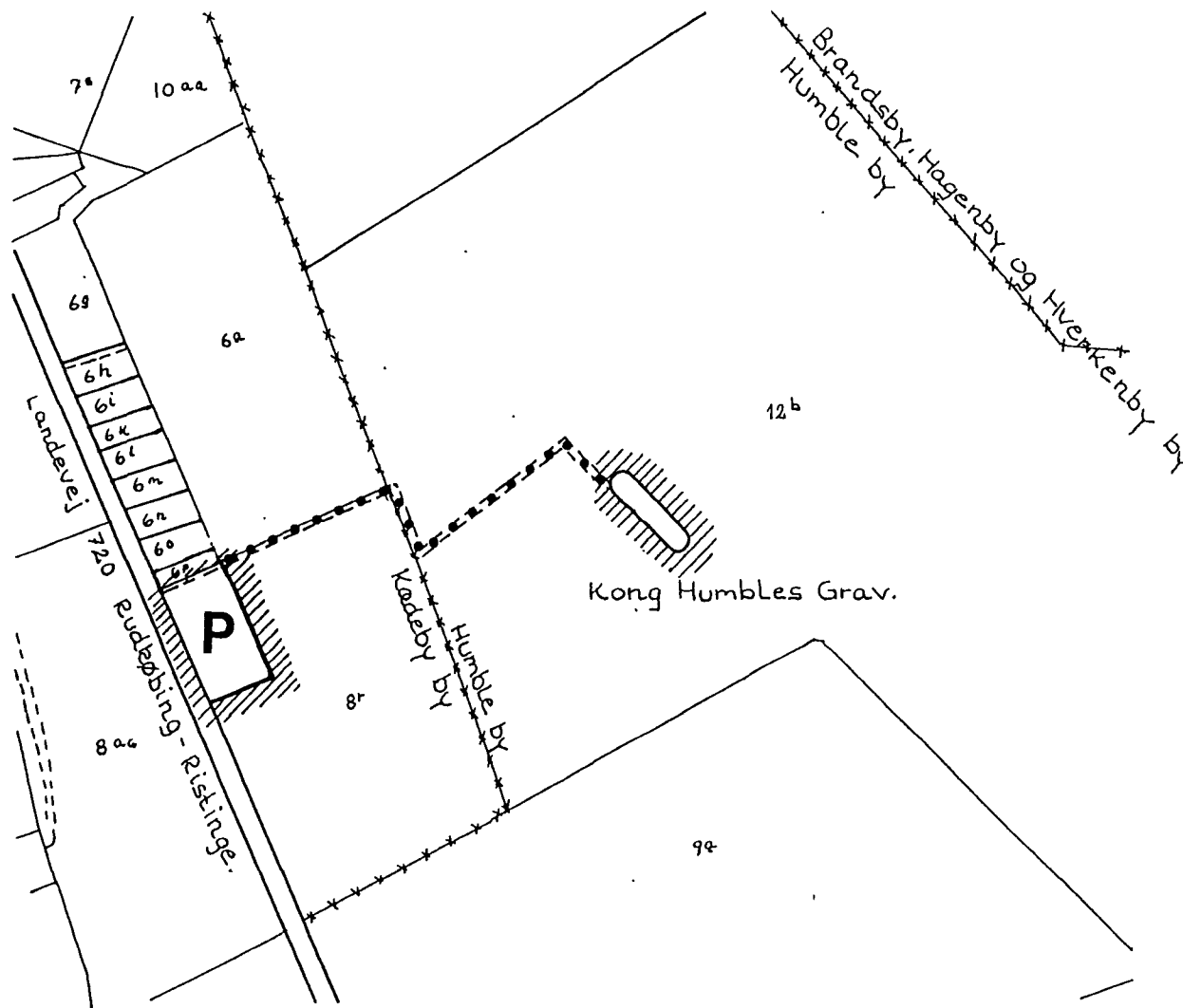
 Offent sti

 Parkering

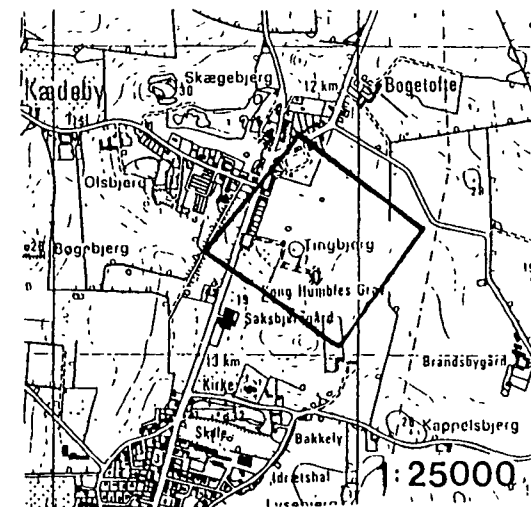
 Ejerlavsgrense

Udfærdiget på kopi af Matr. kort ajourført maj 2001

Målestok: 1: 4000

REG. NR. 7940.00

Forslag til:

Fredning af Kong Humbles Grav, parkeringsplads og stiadgang 1:4000

Matr. nr. 8 r Kædeby By, Humble
 Matr. nr. 12 b Humble By, Humble

- ////// Fredningsgrænse
- Offentlig sti
- P Parkering
- ***** Ejerlavsgænse

Udfærdiget efter
 Matr. kort ajourført
 november 1998

DISPENSATIONER>

Afgørelser – Reg. nr.: 07940.00

Dispensationer i perioden: 25-11-2005

FREDNINGSNÆVNET
FOR
FYNS AMT

Toftevej 31, 5610 Assens
Tlf. 64 71 10 20 - Telefax 64 71 55 20

REG. NR. 7940.00

Dato: 25. november 2005.
Journal nr.: Frs. 23/2004

Villy Pedersen
Sønderskovvej 10
6360 Tinglev

Ved brev af 17. juni 2004 har De indgivet dispensationsanke for hele den del af fredningssagen vedrørende Kong Humbles Grav, der vedrører de dele, der er beliggende på arealer vedrørende Knud Pihl og dermed omkring fortidsmindet Kong Humbles Grav.

Anken består af følgende 6 hovedpunkter:

- Stiens forløb på de arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".
- Afsætning og opmåling af stien på de arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".
- Stiens belægning på de arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".
- Stiens indhegning på de arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".
- Stiens for fortidsmindets pleje (plejeplan) på de arealer, der er beliggende og tilstødende på/til arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".
- Erstatning i forhold/forbindelse med misligholdelse af plejeplan og alle forhold omkring de/med besøgende, specifikt de af dem til enhver tid påførte skader og gener på de arealer, der er tilhørende Knud Pihl, "Tingbjerggård".

De anfører, at baggrunden for anken er Fyns Amts meget og unødvendige demagogiske adfærd - herunder aldeles unødvendige og truende brug af politiet - i særdeleshed mod en af de berørte lodsejere, Knud Pihl, og samtidig den meget ambivalente holdning og dermed selvmodsigende, slingrende og manglende "kurs" på alle niveauer i Fyns Amts regi, både til/mod og omkring fredningssagen.

Fredningsnævnet har indhentet en udtalelse fra Fyns Amt, der i brev af 9. juli 2004 bl.a. har udtalt:

"

Fyns Amt har efter Naturklagenævnet havde truffet afgørelse i sagen, og efter at Taksationskommissionen havde truffet afgørelse, og efter at Folketingets ombudsmand havde afsluttet sin klage fra Villy Pedersen over Naturklagenævnets behandling af fredningssagen, og efter at fristen for at anlægge retssag over Naturklagenævnets afgørelse var udløbet, anmodet landinspektør Lars Faartoft, Landinspektørerne Hvenegaard og Meklenborg, Spodsbjergvej 11, 5900 Rudkøbing, om at foretage udstykning af stien og Kong Humbles Grav med tilhørende arealbrømme.

2001/1211/7 - 0013

I forbindelse med udstykningen modtog Fyns Amt en henvendelse fra Villy Pedersen på Knud Pihls vegne om det stiforløb, der nu igen foreslås. Amtet afviste forslaget og meddelte endeligt ved brev af 19. februar 2004 til Knud Pihl, at man ville henholde sig til Naturklagenævnets afgørelse, jfr. vedlagte kopi af brev fra amtsborgmester Jan Boye til Knud Pihl.

Efterfølgende er udstykningen gennemført i overensstemmelse med Naturklagenævnets afgørelse. Kort- og Matrikelstyrelsen har godkendt udstykningen den 12. maj 2004, jfr. vedlagte kopi af brev af 12. maj 2004 med kortbilag fra Styrelsen til landinspektør Lars Faartoft.

Stiarealet, fortidsmindet og arealbræmmen omkring fortidsmindet, som det er fastlagt i Naturklagenævnets afgørelse, ejes af Fyns Amt, idet Naturklagenævnets afgørelse udgør adkomst for Fyns Amt til arealerne.

Fyns Amt mener derfor ikke, at Knud Pihl er berettiget til at søge dispensation efter § 50, idet ansøgningen vedrører arealer, der ikke længere tilhører Knud Pihl.

Såfremt Fredningsnævnet alligevel måtte finde, at Knud Pihl er berettiget til at ansøge om dispensation efter Naturbeskyttelseslovens § 50, skal Fyns Amt udtale, at en dispensation vil stride imod selve fredningen, da det er et helt andet stiforløb end det, der er fastlagt i fredningen. Desuden vil en evt. dispensation formentlig tillige i praksis umuliggøre gennemførelse af et nyt stianlæg. Også af denne grund finder vi, at en evt. dispensation vil være i strid med fredningens formål.

..... "

Fredningsnævnet har endvidere indhentet en udtalelse fra Sydlangeland kommune, der i brev af 24. august 2004 og brev af 16. februar 2005 bl.a. har udtalt:

"

at det er kommunens opfattelse, at der ved den stadfæstede fredning er truffet endegyldig beslutning om, at arealet hvorpå fredningen ligger fremover tilhører "det offentlige" - og der er betalt den "grundlovssikrede" erstatning herfor.

Dispositionsretten på det pågældende areal tilkommer herefter alene "det offentlige" - anvendelsen af arealet skal herefter ske i overensstemmelse med fredningen og i overensstemmelse med øvrig gældende lovgivning.

Stiens forløb fremgår af fredningen - og således som den er/var afsat af landinspektøren.

Efter kommunens opfattelse vil en offentlig sti til gravhøjen skulle befæstes i et vist omfang - både af hensyn til de besøgende, herunder eventuelt kørestolsbrugere, af hensyn til de maskiner, som skal foretage den nødvendige vedligeholdelse samt af hensyn til de øvrige besøgende.

Med hensyn til hegning langs stien er denne omtalt i fredningen - og bør etableres i overensstemmelse hermed, idet man herved må formode, at de besøgende alene bevæger sig ad denne lovlige adgangsvej.

Med hensyn til den i anken foreslåede hegning omkring fortidsmindet finder teknisk forvaltning, at en sådan hegning tæt på den forholdsvis højtliggende gravhøj vil have en landskabelig uheldig påvirkning.

Kommunen er ikke involveret i amtets plejeplan.

..... "

Fredningsnævnet har fremsendt høringsvarene til Villy Pedersen med anmodning om en udtalelse, og Villy Pedersen har i mail af 18. august 2005 udtalt:

"

Under henvisning til Deres skrivelse af 21. maj 2005 skal jeg hermed besvare denne på baggrund af de ligeledes i kopi modtagne skrivelser fra Sydlangeland kommune af 16. februar 2005 samt af 26. januar 2005 fra Fyns Amt.

Vi afviser på alle punkter de fremførte påstande og bemærkninger i begge skrivelser, da ingen af de nævnte parter tidligere i sagsforløbet på nogen måde har været villige til at iagttage de af os såvel skriftligt som mundtligt for alle parter fremførte praktiske løsninger, samt dokumenterbare argumenter, og dermed se sagen fra modpartens side, og derfor har "tromlet" deres løsninger igennem, dette gælder især Fyns Amt, som der også er gjort kraftigt opmærksom på i vores ankeskrivelse af 17. juni 2004.

På dette grundlag fastholder vi vores anke af 17. juni 2004 i alle dens punkter og facetter og forbeholder os samtidig ret til, at der kan komme nye punkter på baggrund af vores erfaringer i turistsæsonen 2005, samt at hele sagen vedrørende løsninger/kendelser og juridisk følges helt til "dørs" ved enhver både nuværende og efterfølgende ankemulighed/myndighed på ethvert niveau, når vi ønsker dette.

Samtidig kræves der en skriftlig forklaring på, hvor det erstatningsbeløb, der var tilsendt Hr. Knud Pihl pr. check, men samme dag returneret af Hr. Knud Pihl, befinder sig, og af hvem og hvordan det har været forvaltet i den mellemliggende tid, da der er meget uklarhed om dette på baggrund af diverse henvendelser fra Told og Skat til Hr. Knud Pihl.

..... "

Fredningsnævnets bemærkninger:

Fredningsnævnet bemærker indledningsvis, at sagen er endeligt afgjort af Naturklagenævnet, og fredningsnævnet kan ikke meddele dispensation til de 6 punkter, som De nu er fremkommet med, idet punkterne dels angår jord, som ikke ejes af Knud Pihl, og i det omfang det ejes af Knud Pihl, vil en dispensation som ansøgt stride mod fredningens formål.

Fredningsnævnets afgørelse, der er enstemmig, er truffet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Nævnets afgørelse kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 3, indbringes for Naturklagenævnet af de i samme lovs § 86 nævnte klageberettigede. Klagen indgives skriftligt til fredningsnævnet, der videresender klagen til Naturklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 2.

Klagefristen er 4 uger fra den dag, afgørelsen er meddelt den klageberettigede.

S. Raunholt